

3. Thomas J. Peters, Robert H. Waterman. In Search of Excellence. New York: Harper & Row, 1982
4. Business Week, 1994, May 9, p. 26
5. Кологривов Я.І. Дослідження періодичних закономірностей сталого розвитку в контексті великих економічних циклів Кондратьєва // Системний аналіз та інформаційні технології: Матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції (26 – 30 травня 2009 р., Київ). – К.: ННК «ПСА» НТУУ «КПІ», 2009. – 616с.
6. Згуровський М.З. Хто бачить майбутнє, той перемагає// Дзеркало тижня – 2001 – № 25 (349) – Режим доступу: http://dt.ua/SCIENCE/hto_bachit_maybutne_toy_peremagaie-24963.html – Загол. з екрану.
7. Згуровський М.З. Болісне одужання через кризу// Дзеркало тижня – 2008 – № 47 (726) – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/bolisne_oduzhannya_cherez_krizu-55684.html – Загол. з екрану.
8. Кондратьєв Н.Д. Проблема економічної динаміки [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ozon.ru/context/detail/id/4002513/>. – Оглавление с экрана.
9. Згуровський М.З. Панкратова Н.Д. Системна стратегія технологічного предвидення в інноваційній діяльності // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2003. - № 3. – С. 7-24.
10. Кологривов Я.І. Побудова сценаріїв розвитку світової економіки до 2030 р. у контексті великих економічних циклів Кондратьєва // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2012. - № 2. – С. 125-137.
11. Згуровський М.З. Сценарний аналіз як системна методологія передбачення // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2002. - № 1. – С. 7-38.
12. ICSU Foresight Analysis [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icsu.org/1_icsuinscience/PDF/ICSU_Foresight_summary.pdf – Загол. з екрану.
13. Bourgeois P. Technology Foresight for Strategic Decision-Making // The proceeding of the UNIDO Technology Foresight Conference for Central and Eastern Europe and the Newly Independent States. – Vienna, April 4-5, 2001. – P. 24. [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.unido.org/fileadmin/import/12231_03Bourgeoislide.pdf – Загол. з екрану.
14. Згуровський М.З. Технологічне передбачення як інструмент прийняття стратегічних рішень// Дзеркало тижня – 2001 – № 39 (363) - Режим доступу: http://dt.ua/SCIENCE/tehnologichne_peredbachennya_yak_instrument_priynyattya_strategichnih_rishen-25975.html – Загол. з екрану.
15. Loveridge D. Technology forecasting and foresight: pedantry or disciplined vision // Ideas in Progress. – 1997. - № 2 [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.php.portals.mbs.ac.uk/Portals/49/docs/dloveridge/pedantry_wp2.PDF. – Загол. з екрану.
16. Scenarios for future scientific and technological developments in developing countries 2005-2015 // European Commission Community Research. Report. – March 2006 [електронний ресурс]. - Режим доступу: ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/foresight/docs/ntw_scenarios2_report_en.pdf. – Загол. з екрану.
17. 20 forecasts for 2010 – 2025 // World Future Society Report [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.wfs.org/forecasts/index.html>. – Загол. з екрану.
18. Science and Technology Foresight Survey // National Institute of Science and Technology Policy Report. – May 2005 [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nistep.go.jp/achievements/eng/rep097e/idx097e.html>. – Загол. з екрану.
19. Morales Jesus E. A. The Most Commonly Applied Methodologies in Technology Foresight // The proceeding of the UNIDO Technology Foresight Conference for Central and Eastern Europe and the Newly Independent States. – Vienna, April 4-5, 2001. – P. 170-178 [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.unido.org/fileadmin/import/12608_AideMemoire.pdf – Загол. з екрану.
20. Згуровський М.З. Панкратова Н.Д. Информационная платформа сценарного анализа задач технологического предвидения // Кибернетика и системный анализ. – 2003. - № 4. – С. 112-125.

УДК 331.101

ІНВЕСТИЦІ В ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК ТА МОЖЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Кондратюк Ю.Ф., аспірант, Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України ім. М.В. Птухи

Зміна субординації між економічними і соціальними та духовними чинниками на користь останніх є однією із найважливіших ознак розвитку сучасного глобалізованого світу. Економіка все більше підпорядковується забезпеченню людських цінностей. Так, ще Д. Белл зауважував: «Говорячи про сьогоднішню економіку, люди звичайно не розуміють, що її природна межа вже досягнута і в найближчє десятиліття вона змушена буде перетворитися на одну із складових частин соціології».

Звичайно, більш реальною така підпорядкованість економіки розвитку людини спостерігається в країнах з постіндустріальною економікою. Однак наприкінці ХХ ст., оцінюючи проблеми і перспективи розвитку, світова спільнота визнала стратегію створення конкурентоспроможного суспільства, пов'язавши її з необхідністю створення умов для гармонійного розвитку людини. На підставі цього було визначено завдання розвитку, відомі як Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ), котрі прийняли, конкретизувавши національні цілі, майже всі країни – члени ООН, у тому числі Україна. В умовах глобалізації посилення підпорядкованості економіки саме розвитку людини є надзвичайно важливим для країн з різним рівнем соціально-економічного розвитку.

Говорячи про стратегію конкурентоспроможності економіки на основі гармонійного людського розвитку, слід конкретизувати та дослідити дані поняття у їх взаємозв'язку з такими категоріями, як людський потенціал та людський капітал.

Формування економіки індустріального типу зумовлювали необхідність виникнення теорій робочої сили, людських ресурсів, трудового потенціалу та особливо людського капіталу. Дослідження цього напрямку з'явилися з появою економічної науки і продовжують поповнювати арсенал наукових досягнень і в наш час. Найбільший внесок в процес розробки цих категорій зробили В. Петті, А. Сміт, А. Маршалл, К. Маркс, Т. Шульц, Г. Беккер, Дж. Кендрік та ін. Їх розробки, зокрема людського капіталу, розвинули і вітчизняні дослідники: О. Грішнова, Е. Лібанова, Л. Шаульська та ін. Разом з тим, достатньо не вивчені можливості підвищення продуктивності праці на основі інвестування у людину як основний об'єкт економічного процесу.

Саме тому метою статті є дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності між інвестуванням у людський розвиток та продуктивністю праці, а також пошук можливостей до підвищення продуктивності праці на цій основі.

Концепція людського капіталу відбиває зв'язок між інвестиціями в людський капітал і продуктивністю праці. Людський капітал – це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій та інших продуктивних властивостей, який цілеспрямовано використовується в праці і завдяки цьому впливає на зростання доходів (заробітків) його власника та національного доходу. Теорія людського капіталу обґрунтувала необхідність та дала поштовх аналізу поведінки людини, функціонування сфери освіти, науки, охорони здоров'я, міграції трудових ресурсів з позицій ринкової економіки. Людський капітал було визнано складовою національного багатства. Це дало змогу активізувати дослідження якісного

вдосконалення людського капіталу, розвитку інтелектуального капіталу в зв'язку з їх перетворенням на інноваційні чинники економічного зростання.

Початок постіндустріальної епохи викликав необхідність розвитку соціального напрямку в трактовці ролі людини та її розвитку в економіці. Відповідно до цього напрямку виникли і розвинулися концепції якості життя, рівня життя, соціального капіталу. В нових умовах вільний розвиток і забезпечення відповідного рівня добробуту для людини стають умовами не тільки збагачення самого людського капіталу, а й подальшого інноваційного розвитку суспільства. Держава бере на себе значні обов'язки щодо створення умов розвитку соціально орієнтованої економіки. Отже, в наш час відбувається як самостійний розвиток кожного, так і розвиток у взаємозв'язку інструментального та соціального напрямів дослідження проблем розвитку людини в економіці. Виявом зближення цих двох напрямів є поява концепцій людського потенціалу та людського розвитку, в чому ми підтримуємо точку зору, яку висловлюють О. Грішнова, Л. Шаульська та ін.[1]

Концепції людського потенціалу та людського розвитку виникли на підставі теорії людського капіталу та розширили її. В науковому обороті людський потенціал та людський розвиток з'явилися разом із прийняттям ПРООН концепції людського розвитку, про що було заявлено у Звіті про людський розвиток за 1990 р. та проголошено: «Справжнє багатство народів – це люди». Засновниками даної концепції є зарубіжні вчені-економісти: Махбуб-уль-Хак (1934–1998) (Пакистан) і Амартія Сен (Індія), професор Гарвардського університету, лауреат Нобелівської премії 1998 р., які разом із іншими дослідниками проблем розвитку заклали її основи.

У концепції людського розвитку головним елементом є людський потенціал. Дослідження свідчить, що для розкриття змісту людського потенціалу вченими здебільшого використовується аналітична стратегія, яка передбачає інтеграцію поняття на основі семантично близьких понять. одного боку, досліджуване поняття розкривається на основі таких складових як:

- людські ресурси;
- людський капітал;
- життєвий потенціал;
- особистісний потенціал.

З другого боку, це поняття інтегрується на основі двох базових понять:

- людські ресурси (людський капітал);
- рівень життя (якість життя).

Виходячи з останнього досить поширеною є думка про те, що людський потенціал слід розглядати як людський капітал (в його реальному обчисленні) і соціально-економічні умови його формування, розвитку, використання. Тобто тут враховуються як економічні аспекти вкладень в людину, так і характеристика соціального середовища, що формує особистість цієї людини, систему її цінностей і переваг, структуру її інтересів, ступінь активності і т. д. Також враховується якість життя населення, яка характеризується, перш за все, такими показниками, як рівень охорони здоров'я і освіти, ступінь зайнятості населення, рівень його благополуччя, екологія, безпека і права людини.

Дійсно, поняття людський потенціал - продукт постіндустріального періоду, епохи розвитку інформаційного суспільства, яке базується на інформаційно та інтелектуально містких технологіях, коли в якості провідного ресурсу починає виступати людський капітал, а визначальним фактором зростання стають знання. З цієї точки зору, під людським потенціалом слід розуміти здатність, можливість, необхідність людей працювати в умовах постіндустріального суспільства, що базується на інформаційно та інтелектуально містких технологіях. При цьому здатність людини працювати визначається, в першу чергу, величиною її людського капіталу як сукупності вроджених здібностей, таланту, запасу здоров'я, набутих знань, досвіду і кваліфікації; необхідність працювати - системою її цінностей, переваг, наявністю мотивації, структурою її інтересів, ступенем активності; а можливість повноцінної творчої праці, яка дає задоволення, багато в чому залежить від якості життя населення.

Проте при цьому ні в якому разі не слід отожднювати поняття “людського потенціалу” з “людським капіталом”. Адже, незважаючи на те, що потенціал і капітал належать людині і потенціал при наявності певних потреб може набувати ознак капіталу (як при створенні економічних благ, так і при отриманні прибутку чи доходу). Все ж треба чітко розрізняти, що під людським капіталом слід розуміти економічний запас блага, що знаходяться у розпорядженні власника (кваліфікація, спеціальна підготовка), що мають вартісну оцінку. А людський потенціал - це всього лише можливість, які не реалізовані (тобто накопичені, збережені і знаходяться в резерві) і, відповідно, до визначеного часу не мають економічної оцінки, але які при бажанні і конкретних способах мотивації можна реалізувати. [2]

Гносеологічно людський потенціал являє собою сукупні можливості досягнення поставленої мети, а людський капітал окреслює засоби її досягнення. Причому людський капітал як економічна категорія включає економічні відносини, пов'язані тільки з тими елементами людського потенціалу, які здатні створювати нову вартість чи приносити додатковий прибуток. Іншими словами, людський потенціал перетворюється в людський капітал лише у випадку, якщо він використовується з метою отримання доходу.

Тож слід погодитись з твердженням, що категорія “людський потенціал” є однією з оціночних і прогнозних характеристик конкретної соціально-економічної спільноти людей, певної організації соціального життя. Причому, для людського потенціалу характерним є те, що, як запас здібностей до праці, він є невіддільним від людської особистості. Процес формування людського потенціалу здійснюється на основі природних здібностей людини, життєвого досвіду, мотивації, під впливом освіти та виховання, передбачає значні матеріальні та часові затрати. Ці затрати здійснює сам індивід, сім'я, фірма чи держава. Потенціал людини як певний нагромаджений запас знань, вмінь, здоров'я, фізіологічних особливостей, культури, досвіду, мотивації, психологічних, світоглядних, суспільних рис неодмінно потребує збереження і відтворення. Функціонування і ступінь віддачі від його використання визначаються рядом внутрішніх і зовнішніх факторів. Сьогодні людський потенціал є визначальним чинником економічного зростання та стратегічним ресурсом прогресу всього суспільства, й людини зокрема. [3]

Необхідно розрізняти концепцію людського капіталу, з якою, як уже зазначалося, інвестиції в людину виступають засобом підвищення продуктивності праці та доходу. В концепції людського розвитку високорозвинена благополучна людина визнається за мету, а забезпечення її добробуту – це кінцеве завдання розвитку. Людський потенціал визнається не засобом досягнення добробуту людей, а обов'язковим компонентом їх добробуту. Людський потенціал, під яким розуміють сукупну здатність певної людської спільноти (народу, територіальної громади, трудового колективу підприємства тощо) і окремої людини до економічної і соціальної діяльності та розвитку. Отже, людський потенціал охоплює не тільки професійно-кваліфікаційні характеристики, а й рівень освіченості, креативності, мобільності, можливість адаптуватися до соціально-економічних змін у суспільстві та інші кількісно-якісні характеристики їх носіїв. Ось чому людський потенціал країни, вимірюваний відповідним індексом, дозволяє визначити її рейтинг та конкурентоспроможність серед країн світу. В сучасних умовах розвитку глобалізації та загострення проблем конкурентоспроможності національних економік розвиток людського потенціалу перетворюється на найважливіший ресурс суспільного розвитку. Цим обумовлюється те, що в державному управлінні багатьох країн пріоритет надається соціальній політиці. Це також є усвідомленням того, що перемогу в глобальній конкуренції зможуть отримати країни-лідери з розвитку людського потенціалу.

Допоки праця залишається недорогим ресурсом, роботодавець не зацікавлений в оновленні засобів виробництва, оскільки експлуатація дешевої праці є більш вигідною, ніж затрати на модернізацію. В результаті застаріле обладнання та орієнтація на некваліфіковану працю призводить до відставання загального рівня продуктивності праці. Низький рівень оплати праці при цьому, не забезпечуючи реалізацію своєї відтворувальної функції, веде до фізичного скорочення людського капіталу, при цьому ще більш прогресуючими темпами деградує якість людського капіталу.

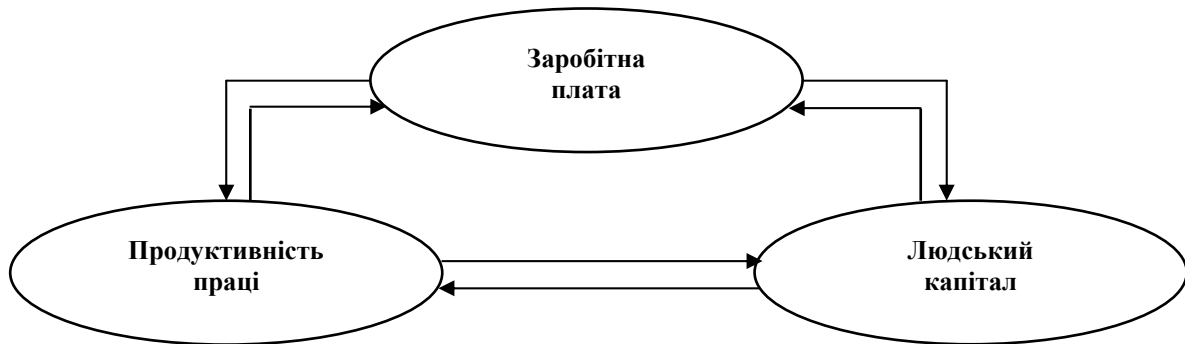

Рис. 1 Взаємозалежність показників заробітної плати, продуктивності праці та якості людського капіталу

Низька продуктивність праці призводить до того, що продукція, яка випускається характеризується низькою доданою вартістю, що в кінцевому результаті обумовлює високу долю фонду заробітної плати в собівартості при низьких абсолютних значеннях індивідуальної заробітної плати. Технологічно застаріле обладнання унеможливує використання висококваліфікованого персоналу, що робить його незатребуваним.

Незатребуваність кваліфікованої праці разом з її низькою оплатою призводить до деградації людського потенціалу та обмеження перспектив його відтворення, як фізичного, так і якісного. Так, за приблизними оцінками науковців, кваліфікація працівника втрачається у випадку його невикористання на протязі трьох-п'яти років.

Сам по собі людський потенціал, що характеризується відсутністю необхідних навичок, знань та досвіду, є низькооплачуваним та являє собою значне обмеження при експлуатації нового високотехнічного обладнання. Іншими словами, робоча сила, що володіє низьким рівнем людського капіталу, не може бути продуктивною та в силу даної причини високооплачуваною.

Очевидно, що вирішення завдання стійкого зростання продуктивності праці в сучасних економічних умовах може базуватися лише на високопродуктивному людському капіталі. При цьому інвестиції в освіту являються найбільш значимою компонентою його створення.

Під інвестиціями в освіту розуміється як фінансування галузі, так і власне інвестиції громадян у свою особисту освіту та освіту дітей, а також витрати підприємств на перепідготовку кадрів. Інвестиції в освіту залежать від таких двох визначальних факторів, як наявність фінансових ресурсів, достатніх для покриття витрат на освіту, та рівень віддачі від таких інвестицій.

Витрати на науку та освіту, як і на охорону здоров'я та культуру, належать до поточних витратків бюджету. Дані галузі практично не мають доходів і здійснюють свою діяльність на основі витратків відповідних бюджетів.[4]

На превеликий жаль, державне фінансування галузі освіти в Україні є вкрай незадовільним. Не кажучи вже про відмінності в абсолютних сумах, що виділяються на освіту в економічно розвинутих країнах, де Україна поступається і у відносних показниках. На протязі останніх років дана галузь фінансується за залишковим принципом. Відповідно держава втрачає передові позиції щодо рівня освіченості громадян, у зв'язку із скороченням масштабів та рівня якості підготовки науково-педагогічних кадрів. Реальне бюджетне фінансування на вищу освіту і науку не відповідає вимогам і нормам Законів України "Про освіту" та "Про вищу освіту".

Стаття 61 Закону України про освіту визначає необхідний обсяг бюджетних асигнувань на сферу освіти у розмірі не менш 10% від валового внутрішнього продукту (ВВП). Сьогодні досить складно назвати цифри рівня фінансування освіти і науки, але за даними у 2009 р. на освіту витрачено 6 % (13 млрд. грн.), а на науку - до 0,5 % від ВВП. Жодного разу з моменту набуття незалежності Україні не вдалося вийти на задекларований у законі рівень фінансування освіти.

В той же час, така норма законодавства видається завищеною, оскільки у світі є лише декілька країн, які витрачають на освіту більше 10% національного доходу. Це здебільшого невеликі острівні держави, розташовані в Тихому океані або Карибському басейні.

Варто відзначити, що за Щорічної Доповіді ПРООН за 2009 рік частка державних витрат на освіту в Україні в останні роки підтримується на рівні близькому 6% ВВП, що можна порівнювати з показниками розвинутих країн Західної Європи та Північної Америки. Крім того, за цим показником Україна є лідером у Східній Європі.

Таблиця 1

Витрати на освіту серед країн-лідерів рейтингу за ІРЛП на 2009 р.

№ з/п	Рейтинг країн за ІРЛП	Державні витрати на освіту	
		% від ВВП	% від загальнодержавних витратків
Країни з дуже високим рівнем розвитку людського потенціалу			
1	Норвегія	7,7	16,6
2	Австралія	4,7	13,3
3	Ісландія	8,1	16,6
4	Канада	5,2	12,5
7	Швеція	7,4	12,9
8	Франція	5,9	10,9
9	Швейцарія	6,0	13,0
10	Японія	3,6	9,8
13	США	5,9	15,3
Країни з високим рівнем розвитку людського потенціалу			
21	Великобританія	5,4	12,1
68	Білорусь	6,0	11,3
71	Росія	3,6	12,9
85	Україна	6,4	18,9
Країни з середнім рівнем розвитку людського потенціалу			
89	Грузія	2,9	13,1
117	Молдова	4,3	21,1

Джерело: звіт HDR 2009

Найбільша частка національного доходу на освіту виділяється європейськими країнами. Лідером тут є Ісландія, яка витрачає на ці цілі 8,1% ВВП. Однак в абсолютному вираженні найбільше на освіту витрачають Сполучені Штати Америки. За даними Інституту статистики ЮНЕСКО на США припадає 28% від світових щорічних витрат на освіту, при тому, що в цій країні проживає лише 4% від загальної кількості дітей та молоді у світі.

Якщо в Європі, й особливо в скандинавських країнах, роблять акцент на державному фінансуванні системи освіти, то в розвинутих країнах в інших регіонах світу велика частка платної вищої освіти. Так, за даними Організації економічної співпраці й розвитку (ОЕСР) в таких країнах, як США, Японія, Австралія, Ізраїль, приватні кошти складають більше половини усіх джерел фінансування вищої освіти. А в Південній Кореї і Чилі – сягають 75%. В результаті, в цих державах відзначається високий рівень цін на вищу освіту. Згідно з інформацією ОЕСР в середньому в Європі плата за навчання одного студента складала \$1 100, а в США сягала \$5 500.

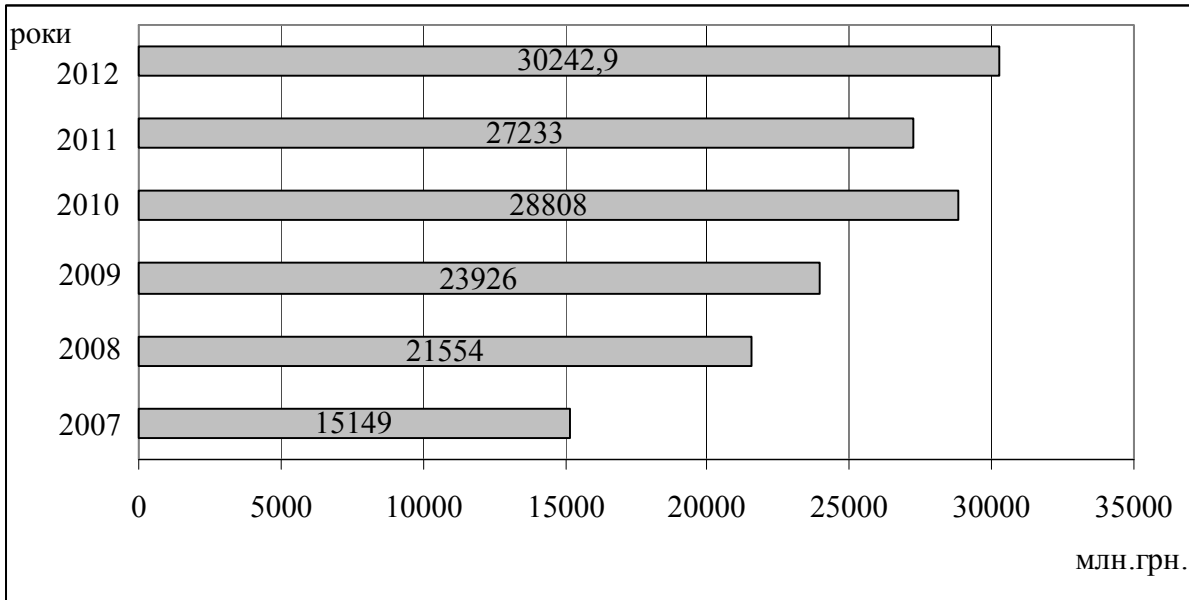

Рис. 2.4 Витатки Державного бюджету України на освіту за 2007-2012 рр.

У 2008 р. на освіту в Україні було використано 21554,3 млн. грн., зокрема за загальним фондом – 14776,1 млн. грн., або 98,3 % річного плану. Витатки на освіту за 2008 рік зросли на 6404,6 млн. грн., або на 42,3 % порівняно з минулим роком. Їх питома вага у загальній структурі витатків державного бюджету збільшилась до 8,9 % у 2008 р. На освіту у 2009 р. використано 23925,7 млн. грн., у тому числі за загальним фондом – 16523,0 млн. грн., або 99,4 % річного плану. Витатки на освіту за 2009 р. зросли на 2371,4 млн. грн., або на 11 % порівняно з 2008 р. Їх питома вага у загальній структурі витатків Державного бюджету збільшилась до 9,9 % у 2009 р.

Витатки державного бюджету на освіту у 2011 р. становили 27,2 млрд. грн., що на 1,6 млрд. грн. менше порівняно з попереднім роком. Проте, необхідно врахувати той факт, що з 2011 р. фінансування витатків на професійно-технічну освіту було передано з державного бюджету на місцевий рівень, а це близько 6%.

Розглядаючи структуру витатків Державного бюджету України на освіту, варто зазначити, що основними витратними статтями бюджету є асигнування на середню освіту (42% всіх витрат), вищу освіту (30%), дошкільну освіту (12%) та професійно-технічне навчання (6%). Близько 4% витрачається на позашкільну освіту й роботу з дітьми, ще 1% - на післядипломну освіту. Лише по 0,5% річних бюджетних асигнувань витрачається на матеріально-технічне забезпечення учбових закладів і дослідження і розробки у галузі освіти. При цьому понад 90% державних інвестицій в галузь освіти спрямовується на утримання – заробітну плату, сплату комунальних послуг, харчування та ін.

Структура витрат на освіту у високорозвинених країнах характеризується значною часткою приватних інвестицій. Так, у США і Японії вони становлять 2,26 і 1,15 % від ВВП відповідно і мають більшу питому вагу у структурі загальних витрат, ніж в інших країнах. Тоді як у Чехії витрати бізнесу на освіту становлять лише 0,38 % від ВВП, а у Словаччині – 0,12 %. У підсумку витатки на потреби освіти сплановано на рівні 6 % ВВП проти відповідних 12 % у ФРН та 15 % у США. [5,6]

Така структура витатків не забезпечує достатньої можливості для перерозподілу ресурсів на користь тих, які безпосередньо визначають якість освітніх послуг (підвищення кваліфікації освітян, розширення та оновлення ресурсної бази навчальних закладів, впровадження новітніх технологій) та сприяють вдосконаленню освітньої інфраструктури (наприклад, завдяки підвищенню транспортної доступності навчальних закладів для дітей з віддалених районів).

Доказом розуміння пріоритетності освіти як засобу забезпечення конкурентоспроможності національної економіки стало схвалення на III-му Всеукраїнському з'їзді працівників освіти України Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, де визначено основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику і складає основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури і змісту системи освіти.

Наша держава виходить з того, що освіта - це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Національна стратегія визначає основні напрями і шляхи реалізації ідей і положень Національної доктрини розвитку освіти, здійснення реформування освіти упродовж найближчих 10 років в нових соціально-економічних умовах.

Схвалена Національна стратегія отримала схвальні відгуки від директорату з питань освіти Ради Європи, який звернув увагу на сталу зацікавленість Уряду держави щодо інтеграції української освіти в європейський освітній простір.

Рішення про розробку Національної стратегії розвитку освіти – важливий крок, - йдеться у зверненні Директорату.

Крім того, європейські експерти позитивно відзначили той факт, що освіта в Україні є пріоритетним напрямком, так як забезпечує подальший розвиток суспільства.

У коментарях Директорату з питань освіти Ради Європи до проекту Національної стратегії України на 2012-2021 роки наголошується, що "Київське Комюніке", котре було прийняте на Форумі міністрів освіти європейських країн у Києві є логічним продовженням основних напрямків зазначених у документі. [7]

Узагальнюючи вище сказане визначимо, що подальший розвиток освітніх інвестицій, на нашу думку, має ґрунтуватися не на простому нарощуванні видатків, а й на підвищенні їх ефективності з метою забезпечення належної якості освітніх послуг та можливостей рівного доступу населення до їх отримання впродовж всього життя. Адже саме формування людського потенціалу нової якості на основі ефективного інвестування в освіту є джерелом підвищення продуктивності праці та економічного зростання в цілому.

РЕЗЮМЕ

В статті досліджується взаємозв'язок та взаємозалежність між інвестуванням у людський розвиток та продуктивністю праці, а також пошук можливостей до підвищення продуктивності праці на цій основі.

Ключові слова: людський капітал, людський розвиток, продуктивність праці, конкурентоспроможність, інвестиції, освіта, економічне зростання.

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется взаимосвязь и взаимозависимость между инвестированием в развитие общества и производительностью труда, а также поиск возможностей для повышения производительности труда на этой основе.

Ключевые слова: человеческий капитал, развитие общества, производительность труда, конкурентоспособность, инвестиции, образование, экономический рост.

SUMMARY

This paper examines the relationship and interdependence between investment in human development and productivity, as well as seek opportunities to increase productivity on this basis.

Keywords: human capital, human development, labor productivity, competitiveness, investment, education, economic growth.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Грішнова О.А. Людський розвиток: Навч. посіб. – К.:КНЕУ,2006. – с. 104 – 138.
2. Лавриненко Л.М. Конкурентоспроможність робочої сили // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. - № 2. – С.38-41.
3. Заробітна плата в Україні: на шляху до економічного зростання і добробуту (аналітична доповідь) // Національна безпека та оборона, №7. – 2010
4. Бородіна О. Людський капітал як основне джерело економічного зростання / О. Бородіна //Економіка України. -2003.-№7. -С.48-53
5. Матеріали Державного комітету статистики України за 2000-2012 рр.
6. Звіти про людський розвиток України за 2007-2012 рр.
7. Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.

УДК 338.3:669 (477)

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОКСОХІМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В СКЛАДІ ГМК УКРАЇНИ

Кондрашова О.О., аспірант, асистент кафедри економіки підприємства Донецького державного університету управління

Постановка проблеми. Розвиток гірничо-металургійного комплексу є пріоритетним для України, адже від стабільної роботи його підприємств залежить зростання економіки держави. Гірничо-металургійний комплекс потребує формування державної політики з розвитку галузі у складних економічних умовах.

Вітчизняний горно-металургійний комплекс (ГМК) завжди цілком закономірно був об'єктом підвищеної уваги з боку держави. Його частка в промисловості України становить: виробництво товарної продукції – 24 %, основні фонди – 13 %, чисельність працівників – 6,5 %, споживання енергії –15,6 %, споживання палива –14,2 %.

Виробництво коксу займає проміжне місце в технологічному ланцюжку «вугілля-кокс-метал». Близько 85-90% виробленого в Україні коксу використовується у виробництві чавуну, тому саме завантаження доменних потужностей визначає попит на кокс.

З цієї причини вітчизняні фінансово-промислові та холдингові групи, до складу яких входять металургійні підприємства, прагнуть отримати контроль над підприємствами коксохімічної промисловості. У тому випадку, коли ця мета досягається, протиріччя між коксохіміками і металургійними підприємствами зникають, а прибутковість коксохімічних підприємств встановлюється в залежності від того, яке місце їм відводиться в стратегії розвитку групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку коксохімічної галузі займалися вітчизняні вчені, серед яких О.І. Амоша [1], Ю.В. Макогон [2], О.О. Молдован [3], В.П. Волков, Л. А. Горошкова [4] та інші. В літературі наведені дані досліджень особливостей інтеграції та конкуренції у гірничо-металургійному комплексі України. Однак, недостатньо вивченим є питання кількісної оцінки рівня та динаміки обсягів виробництва на ринку коксу України в контексті забезпечення сталого розвитку гірничо-металургійного комплексу в сучасних умовах.

Метою наукової статті є аналіз сучасного стану коксохімічної промисловості України, діагностика сильних і слабких сторін головних гравців ринку, виявлення тенденцій взаємозв'язку показників виробництва коксу, чавуну і сталі в Україні.

Результати дослідження. Найявністю надмірних для українського ринку потужностей при слабкому попиті на українську продукцію з боку експортного ринку, нестача коксівного вугілля, відсутність дешевої транспортної інфраструктури - головні камені, об які вимушена спотикатися вітчизняна коксохімія.

В умовах жорсткої конкуренції на експортних ринках з боку російських і китайських виробників коксу, надмірні потужності українських коксохіміків призводять до ще більшої їх залежності від внутрішнього попиту. Висока собівартість українського коксу обмежує попит з боку інших галузей і замикається, в основному, на металургії. Неоднорідний розподіл сталеливарних комбінатів і коксових заводів між українськими фінансовими групами при гострій нестачі якісного коксівного вугілля призводить до парадоксу, коли наявність надмірних коксових потужностей практично унеможливує задоволення потреб українських металургійних комбінатів за рахунок внутрішнього виробництва.

Тоді як «коксівні» активи залишаються відносно дешевими, придбання коксового заводу зовсім не вирішує усіх проблем з постачаннями коксу для виробника сталі [1].

Необхідність імпорту обумовлена не просто нестачею товарного обсягу, але і принциповою нестачею в Україні спеціальних сортів вугілля, необхідних для виробництва коксу. Відсутність портів для судів водотоннажності понад 150 тис. тонн, неготовність транспортної